

УДК 821.161.2-92.09.02«192»:355.318(477.8)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/31.213885>

Ірина РОЗДОЛЬСЬКА,
orcid.org/0000-0002-3308-1981
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) yaremchuk.iryuna74@gmail.com

ЖИТТЄТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ У ЖУРНАЛІ «МАСКИ» (1923)

У статті розкрито особливості літературно-мистецького проявлення військової фаланги Українських Січових Стрільців на основі її літературних та літературно-критичних матеріалів, розміщених у журналі сатири й гумору «Маски», який виходив друком у 1924 році у Львові. З'ясовано, що ідейно-естетично видання все-таки залишається «стрілецькими» не лише з огляду на такий склад фундаторів, дописувачів, але і змістовим наповненням та образом «стрілецького світу».

Журнал постав з ініціативи Миколи Голубця, січового стрільця та «молодомузіця» в одній особі, до авторського кола видання належали інші стрільці (Олесь Бабій, Левко Лепкий, Роман Купчинський, Юра Шкрумеляк), також світоглядно близьким був Павло Ковжун, які прийшли туди із журналу «Будяк», також митець Роберт Лісовський та Клим Поліщук. Водночас грою в літературну конкуренцію видання популяризували одне одного. У процесі літературної гри були створені творчі спілки «Р. Купчинський – О. Бабій», «Р. Купчинський – Л. Лепкий», «К. Поліщук – О. Бабій – Ю. Шкрумеляк – М. Голубець». Спогади М. Голинського про групу «Богема», друкованим органом якої «Маски» потрактовують (Л. Снічирчук), спонукують сприймати стрілецьке коло ядром літературно-мистецького товариства значно ширшого формату й бачити в цьому дослідницьку перспективу.

Стрілецька автура виявляє зацікавлення «націоналістичним» та «естетським» літературно-ідеологічних напрямів, пробує бути і “*homo ludens*”, і “*homo militans*”, у підсумку стрілецьтво зафіксувалось на «націоналістичному», відповідно до генераційних цінностей. Хоча автори на сторінках журналу дозволили собі перебувати у процесі літературної гри – із заданою темою, образними і стилізованими почерками один одного, намагаються бути більше “*homo ludens*”, ніж “*homo militans*”, проявляючи інтертекстуальні можливості діалогу й зі стрілецькою поетичною традицією. Бурлескний образ Цяпки-Скоропата продовжує функціонувати в цьому виданні, реалізуючи ідею стрілецького оптимізму та солідарності і творчого наміру здійснювати ігровий, неутілітарний аспект у літературній діяльності, у творчому акті, стаючи камертонним для подальших образних конструцій концепту стрільця-молодця.

Ключові слова: Українські Січові Стрільці, журнал «Маски», група «Богема», генерація, образ світу.

Iryna ROZDOLSKA,
orcid.org/0000-0002-3308-1981
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature named after academician Mykhailo Vozniak
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) yaremchuk.iryuna74@gmail.com

LIFE AND ART OF UKRAINIAN SICH RIFLEMEN IN “MASKY” (“MASKS”) MAGAZINE (1923)

Article reveals features of literary and artistic manifestation of Ukrainian Sich Riflemen military phalanx, based on its literary and literary-critical materials, placed in the magazine of satire and humour “Masky” (“Masks”), that was being published in 1924 in Lviv. It is clarified, that ideologically and aesthetically editions still remains “riflemen’s”, not only because of particular composition of sponsors, writers, but also because of the content and image of the “riflemen world”.

Magazine was founded on the Mykola Holubet’s initiative, rifleman and “Moloda Musa” member. Other riflemen were also in the circle of authors: Oles’ Babii, Levko Lepkyi, Roman Kupchynskyyi, Yura Shcrumeliak, also similar worldview had Pavlo Kovzhun, all of them came from the “Budiak” (“Thistle”) magazine, including Robert Lisovskyi and Klym Polishchuk. Herewith, playing in literary competition, magazines, popularized each other. In the process of literary game were created creative unions such as: “R. Kupchynskyyi – O. Babii”, “R. Kupchynskyyi – L. Lepkyi”, “K. Polishchuk – O. Babii – Yu. Shcrumeliak – M. Holubets”. Memories of M. Holynskyyi about the “Bohemia” group, printed unit of which were the “Masks”, interpret (L. Snicarchuk), and encourage to perceive riflemen circle with the core of literary-artistic group of a bigger format and to see research perspective in it.

Riflemen authors show interest in “nationalist” and “aesthetic” literary-ideological directions, trying to be “homo ludens” and “homo militans”. In conclusion, riflemen focused on «nationalistic», according to generational values. Even though magazine authors let themselves to be in the process of the literary game – with given theme, figurative and stylistic signatures of each other, trying to be more of a “homo ludens” than “homo militans”, manifesting intertextual capabilities of the dialogue with riflemen poetic tradition. Harlequin image of the Tsyapka-Skoropad continues to function in this edition, realizing the idea of riflemen optimism, solidarity and creative intention of making playing, non-utilitarian aspect in literary practice, in creative act, becoming a tuning fork for future figurative constructions of riflemen-youth concept

Key words: Ukrainian Sich Riflemen, “Masky” (“Masks”) magazine, “Bohemia” group, generation, image of the world.

Постановка проблеми й аналіз досліджень.

Історію початку літературного буття журналу сатири й гумору «Маски» (Львів, 1923) його перша дослідниця Лідія Сніцарчук веде від його попередника, журналу «Будяк» (1921–1923), основні творчі сили у зв'язку з фінансовою кризою та цензурним і судовим тиском польської влади якого перейшли в новостворене видання і спочатку функціонування не втрачали комунікації, засвідченої на шпальтах «Будяка», яка сприяла популяризації видання. Водночас наголошує, що ці «кращі» творчі сили мають стрілецьке походження: славне «сатиричне січове товариство» – «Р. Купчинський, Л. Лепкий, П. Ковжун та інші таланти, маючи своє бачення змісту сатирично-гумористичного часопису» – створило «Маски» (Сніцарчук, 2001: 52).

У власній розвідці, присвяченій сатиричній пресі міжвоєнної Галичини, дослідниця актуалізує видання в річищі його історичної функціональності та журналістської мобільності в інтерпретації суспільно-політичних фактів. Нас же цікавить літературний профіль часопису, зокрема його стрілецької когорти, її образ світу з точки зору ідейно-естетичних генераційних установок. Власне **літературознавчий аспект інтерпретації вмісту видання**, що його ми потрактуємо формою естетичної маніфестації стрілецького покоління, є **науково актуальним** і потребує вирішення, через те визначає **мету статті та коло завдань**. Водночас варто враховувати й історико-літературну реконструкцію постаті О. Бабія в цьому журналі, здійснену в розвідці О. Утріско (Утріско, 2010: 232–238), увагу до жанру епітафії у творчості Р. Купчинського М. Мельник (Мельник, 2013: 90–104), а також можливий зв'язок журналу «Маски» й із групою «Богема», про що зазначають Л. Сніцарчук (Сніцарчук, 2001: 53) та Л. Сирота (Сирота, 1996: 263–275), систематизуючи наявні історико-літературні факти, аби реконструкція стрілецької життєтворчості в журналі «Маски» була повноцінною.

Мета статті – розглянути життєтворчість українських січових стрільців у журналі «Маски» (1923).

Виклад основного матеріалу. У 1923 році в журналі «Будяк» з'явилися рекламні анонси

нового журналу, які засвідчували відсутність будь-яких непорозумінь чи конфліктів між «новим» і «старим» виданнями. Взаємне «зачіпання» одне одного на власних шпальтах створювало вдалі інформаційні приводи, зігрівало атмосферу пресової комунікації товариською емоцією, аж ніяк не конкуренцією. У «Поштової скриньці «Будяка» після повідомлення про самоусунення Д. Кренжаловського від редакційного керма, у зв'язку із численними судовими позовами до журналу через цензуру, зазначалось: «Щодо «Масок», то вони безумовно конкурують, хоч би вже фактом своєї появи. Склад редакційний мають добрий» (Будяк, 1923, 5–6: 8). А іронічний випадок «Будяка» в бік письменників-графоманів «Радимо послати <...> в «Наш альбом» «Масок». Там усе друкують» (Будяк, 1923, 7–8: 8) тільки додавав популярності завдяки вдалому інформаційному приводові.

Із зими 1922–1923 року стрілецькими силами в особах О. Бабія, Л. Лепкого, П. Ковжуна, Ю. Шкрумеляка було утворено літературно-мистецьке об'єднання «Богема» (Сирота, 1996: 271). Л. Сніцарчук зауважує, що «Будяк» залишила в повному складі, власне, новостворена наприкінці 1922 року група «Богема» й перейшла в часопис «Маски», яка в новому журналі творила дещо іншу сатиру, проявляла розважливішу позицію: «сатира богемістів дещо змінюється і стає радше меланхолійною, аніж комічною» (Сніцарчук, 2001: 53). Частіше використовуються власні прізвища, а псевдоніми – лише в гострополітичних публікаціях. Водночас перший наклад нового журналу було конфісковано через надто різку критику політичних подій – реакції учасників визвольної війни проти «узаконеної окупації Галичини» – через малюнок П. Ковжуна «Вирішили» і статтю О. Бабія «Не перша стріла й не остання» (Сніцарчук, с. 53).

Василь Бобинський розвиває власний прорадянський шлях, редагуючи з 1923 року журнал «Нова культура». Власне, в його літературно-критичному дописі, позначеного виразними раднофільськими установками, знайдемо кілька штрихів до портрета групи, засад її створення. Водночас Бобинський негативно потрактує групу як явище в душі соціологічної критики. Він зазначає, що об'єднання

постало «на товариському ґрунті», яке закінчилось врешті-решт «невдачею»: «Складена з тою метою зимою 1922–1923 року «Богема» – поза традиційне й у прибудуржуазному ладі неминуче жертвоприношення богів винної лози – майже не вийшла, нічого путящого не створила й анітрохи не розбурхала приспаних творчих стимулів східногалицької інтелігентної молоді» (Бобинський, 1990: 451).

Таким чином проблема ідейно-естетичного урядження групи «Богема» у стрілецькому контексті тільки починає окреслюватись у літературознавстві, наразі маємо увиразнення її в мемуарах, наближених до артистичного середовища. Так, у споминах «Про Львівську “Богему”» відомого українського галицького співака Михайла Голинського, увічненого в романі І. Вільде «Сестри Річинські» в образі фатального красеня, частково з’ясовано специфіку функціонування товариства, соціальний контекст для естетичних маніфестацій, кола учасників. Хоч сам автор більше сфокусований на епізоді прощального урочистого вечора на свою честь, який йому «Богема» організувала.

Так, можна дізнатись, що «Богема» «засідала» в Центральній каварні, як свого часу «Молода муза», і що це «не статутове товариство», а зібрання вільних митців, до кола яких уходили представники різних гуманітарно-творчих «фахів» – письменники, художники, журналісти, а також багато тих, хто їм симпатизував чи прагнув «культурно забавитись», відвідати «дуже цікаві вечори». Вечори «Богемі» мали голосну й дуже добру опінію в публіки, оскільки, окрім музичних епізодів стрілецьких і народних пісень, які давала «сальонова оркестра», наповнювались цікавими дискусіями. До кола членів і симпатиків (без розрізнення) вносять стрілецькі персоналії Р. Купчинського, Л. Лепкого, М. Гайворонського, Ф. Федорціва, «Моля» Голубця, С. Чарнецького, також композитора «Сяся» Людкевича, Мілену й Михайла Рудницьких, П. Ковжуна, П. Холодного, З. Пеленського із дружиною, сестер Дурдиківен, отця Куницького та багатьох інших. Себе ж М. Голинський зараховує до «ревних симпатиків» гурту, якому було складено поетичне віншування за співучасті його друга Р. Купчинського «Ми бажаєм Тобі, як умієм: їдеш вовком, приїдь соловієм (Голинський: URL).

Журнал сагири й гумору «Маски» (Львів, 1923) було створено за ініціативою Миколи Голубця, це результат його ідеї. Січовий стрілець прагнув у виданні «гострого й відвертого» вислову засобами публіцистики й сагири про загальнонаціональні проблеми українців (Сніцарчук, 2001: 53).

Авторами є О. Бабій, Л. Лепкий, П. Ковжун, Ю. Шкрумеляк, Р. Купчинський, до перших богем-

містів «Масок» долучились іще митець Роберт Лісовський та Клим Поліщук (Сніцарчук, 2001: 54). У журналі автори переважно використовували псевдоніми, не всі з них авторизовані: «Ваш Чмелик», «І. Стріла», «Л-а», «Ардан», «К.», «Петіт», «Рутин», «Ф. Б.», «Кузьма Прудків», «Мефістофель», «Ів. Хрущ», «П. Жовнір», «Жонтик», «Мольо», “*Homunculus*” тощо. Побачило світ чотири випуски «Масок», хоч редактор планував періодичність два рази на місяць і закордонну передплату. Як і в «Будяку», перше число було конфісковано через статтю О. Бабія «Не перша стріла й не остання» та малюнок П. Ковжуна, написаних щодо «узаконення окупації» Галичини. Часопис, як у «Будяку», продовжив традицію вступного вірша до номера, в якому найбільше зв’язку з подихом сучасності.

Власну програму було представлено у віршованому форматі авторства Р. Купчинського з назвою «Маски». Ліричний мовець подивований фальшивістю світу, в якому чи не кожен ховається за маскою – і патріот, і митець, і подружжя, мало не цілий світ, тому і прагне відкривати суть ближнього: «<...> Таке то наше вже сторіччя. / Як подивитися в округ, / нема правдивого обличчя, / Бо в масці ворог твій і друг. // І не в одного страстиш ласку, / Ще й розгнівиш на смерть за це, / Якщо йому відхилиш маску / і глянеш прямо на лице» (Маски, 1923, 1: 1). Про богемну налаштованість у програмі не йдеться. Однак змістовно в часописі наявна тема мистецтва, зокрема театрального, з увагою до образу актора, до репертуару українського театру у Львові, що є приводом для гумористичного висвітлення друзів і недругів – таким чином актор, театр, маска витворюють межу гумористичної рецепції та інтерпретації обраної дійсності. Маємо Шекспірівський підхід «Весь світ театр, а люди в нім – актори». Джерело цієї ідеї, як бачимо, виникло ще в «Будяку», коли Олександр Копровський, тобто Левко Лепкий, зазначає Л. Сніцарчук, писав про події у «Львівграді, / на політичній естраді, / Бовваніють кльовни зовні / Неначе справжнє діло завели» (Будяк, 1923, 3: 3). Чи коли актуалізували назву Шекспірівської п’єси «Сон літньої ночі» в антибільшовицькій сатири «Сон однієї ночі». В «Масках» це кредо звучить так у подачі Ю. Шкрумеляка «Актори»: «Кожний з нас вродивсь актором, / З повним засобом манер, / Хтось нам дав маски та й ролі / Нині перша – з прем’єр!» (Маски, 1923, 2: 7).

Концепт гри домінує в потрактуванні політичних подій. Саме ж мистецтво політичне представлено в образі метелика: «політика в нас так, неначе метелик, раз туди, раз сюди – як вигідно», підсумовує

О. Бабій у фейлетоні «Весняні рефлексії» (Маски, 1923, 2: 3]. Зовнішні і внутрішні політичні процеси потрактовано по-діонісійськи – «міжпартійними вакханаліями».

Водночас виразно «естетствующий» журнал висловлює уже в першому номері підтримку націоналістичного літературно-ідеологічного вектора, який почав оформлюватись у літературному житті Галичини та еміграції. Автор «Петіт» у дописі «Ой, що-ж то за шум учинився!..» позитивно сприймає ідейний формат «Нової України», видаваної ветеранами армії УНР з М. Шаповалом у проводі: «понад чверть тисячі сторінок самі зробили своє діло. Вже починають говорити про єдиний національний фронт. Злобні люде кажуть, як панове <...> дійдуть до 1 000 сторінок одного випуска, – то на редактора запросять <...> д-ра Донцова» (Маски, 1923, 1: 3). Не збираються вони відмовлятися і від стрілецького сентименту, як зазначив Мольо (М. Голубець), пишучи на його маргінесі: «колись вилітали миу світ, мов вихор із нас кожен летів... визволяти братів, а нині <...> ні грому не діждеться світ» (Маски, 1923, 3: 3). Вітаючи славне читацтво з великодніми святами віршовим віншуванням «Веселих свят», «Маски» пасхальну тему інтерпретують у державницькому ключі, «що ми в воскресне друге свято співали щиро й завзято: «Воскресла Воля! Бог воскрес!» (Маски, 1923, 2: 7). Автор «Жонтик» закликає кожного свідомого творити власний «фронтик» боротьби (Маски, 1923, 1: 3).

Автори – теж у процесі гри, більше “*homo ludens*”, аніж “*homo militans*”, в самопрезентації для світу. Водночас залишаються об’єктивними в публіцистичному реагуванні на суспільні події, – прикладом чого прочитання радянських абрєвіатур у назвах суспільних структур різних рівнів – як «совітських шарад». Так інтелектуальна гра розкриває прихований тоталітарний зміст країни Рад: «УССР – Українець Скулив Спину Рабську» (Маски, 1923, 3: 5). Сміх «є засобом захисту, попередження, перестороги» (Сніцарчук, 2001: 139).

Очевидно, виразний ігровий аспект в організації літературних матеріалів найбільше кореспондує «Маски» з назвою літературно-мистецького угруповання «Богема», її творчими устремліннями, друкованим органом якої зазначався, оскільки суспільне внаслідок цієї гри трохи відсувається вбік. Також зауважують, що сатира «Масок», на відміну від «Будякової», стала м’якшою, більш меланхолійною. (Л. Сніцарчук). Більше місця займає товариська комунікація, позначена гумористичним інтонуванням.

Одночасним виявом товариської комунікації та естетичної націленості на творчість та спільну

літературну гру є оригінальний твір із назвою «Наш альбом», який має чотири частини, кожна з яких написав інший «богеміст» – «масківець». Розпочав цикл Клим Поліщук поезією «Стигла діва». Далі тему продовжило стрілецтво – О. Бабій поезією «На провесні», третім із черги виступив Ю. Шкрумеляк твором «Гумор-лицарь», а останнім у квадризі поетів постав Мольо (Микола Голубець) із поезією «Другий акт» (Маски, 1923, 1: 8). Твір характеризують як «поетичне змагання», певну естафету (Утріско, 2010: 232–238).

Поезія К. Поліщука «Стигла Діва» вміщається в межі апострофи, риторичного поетичного жанру, який переважно застосовують у поезії громадянського реєстру. Об’єктом звернення ліричного героя, наповненого чуттєвими, еротичними переживаннями, є загадкова незнайомка, «ніжна, з лицем Мадонни», сутність якої прагне розкрити. Семантично важливим штрихом у портреті її є «смуток калини», який зберегла, маємо інтертекстуальний натяк на стрілецький гімн «Ой у лузі червона калина», образність якого поєднує калину і смуток в ідентифікації України, однак натяк на мотив “*patria*” розвитку свого не отримує, жіноча іпостась залишається «стиглою дівою»-загадкою (Маски, 1923, 1:8]. В О. Бабія образ-персоніфікація – «діва чарівна / Сміється сміхом сонця хмар, / Несе офіру на вівар / Весела радісна весна». Драматичні ознаки приходу діви О. Бабій подає експресивно з мілітарно-наслідницьким образним навантаженням: у зими «Серпанок білий хтось украв / В калюжі, грязі потоптав, / Розрізав жили рік мечем, / Ой, не мечем, а махом крил / З-понад лісів і з-понад сіл... / І зойкнула зима плачем» (Маски, 1923, 1: 8).

Зміна пори року прочитується філософськи – в бутєвих екстремах «життя-смерть», коловорот природи – представлено в річищі мотиву царя-жертви, адже переможниця весна «Сміється сміхом сонця хмар, / Несе офіру на вівар» великого світу. Твір демонструє зв’язок авторського творчого мислення зі стрілецькими часами, лейтмотивами тем «Стрілецької Голгофи».

Продовженням стрілецького художнього представлення ідей через символізацію є твір Юри Шкрумеляка «Гумор-лицарь», хоч у тексті він не розв’язує питання ідентичності видатного лицаря на білім коні, який гартує характер – «усіх підданих сталить і кріпить, кує сподівання безкрає», назва розкриває сутність невідомого. Так, Ю. Шкрумеляк наголошує на екзистенційній та психологічній цінності гумору, шляхетній властивості людини й народу: «В бурю-тугу, осінню негоду, / Він піддержував духа народу, / Що в неволі коротає дні»

(Маски, 1923, 1: 6). Таким чином підтекст твору містить громадянський зміст, пов'язаний із часами визвольної війни, коли стрілецьтво творило першу лінію власної пресової презентації через формати гумористики й сатири. Елітет «той сам» натякає на особу Р. Купчинського, такий його псевдонім та образ гумористичного лицаря, як і стрільця де Новіни і бравого лицаря Цяпки Скоропада, та й зрештою всіх зі стрілецького кола, котрі були в певному сенсі «гумор-лицарями» – «Що за дивний то лицар такий, / Що від віку *той сам*, молодий», однак розуміння таких натяків – лише для посвячених у тісне коло стрілецького спілкування. «Той сам» – псевдонім Р. Купчинського.

Лірично-символістська палітра трьох поезій циклу нав'язує до «світоглядної естетики богемістів» (Сніцарчук, 2001: 53), актуалізує водночас стрілецьке художнє бачення.

Дещо вибивається з поетичної лінії твір Моля «Другий акт», тут радше бачимо натяки на труднощі з виданням і повідомлення, що «почався другий акт» друге число часопису, продовження гри, сміхової вистави, хоч серце плаче: «Чи ж не вмієш плачучи сміятись? / Смійся! Горем до підлоги кинь! // Що? Не можеш? Серце не вітрак? / А ти з серцем підписав контракт? / Намалюй осла на тім папері, / Чемно серце випроси за двері, / І скажи: Почався другий акт!» (Маски, 1923, 1: 6)

Новим актом гри, новою грою можна потрактувати оригінальну поетичну пропозицію стрільців Р. Купчинського та О. Бабія, здійснену у форматі поетичної епітафії й циклізовану. Об'єктами “in memoriam” є насамперед січове товариство, самі автори теж практично «всі свої». У портретах шаржуються із м'яким гумором риси характеру, зовнішності чи події життєпису. Роман Купчинський представив О. Бабія мілітарно-гедоністично, з обігранням семантики прізвища, як бравого веселого усусуса: «Це Бабій Олесь – поет грому, грюку, / Гуркоту крісів, гамору і гуку, / У вільних хвилях до любові рветься, / Що й не дивниця, бо він «бабій» зветься?...» (Маски, 1923, 2: 6). Стрілецькі життєписні штрихи та дотичність до визвольної війни об'єднують епітафії Л. Лепкого («Входить до Богєми, як експерт від коней»), стрілецького композитора та творця стрілецької пісні М. Гайворонського («Музик ліричний і лірик музичний»), Д. Донцова («політик фаховий, / оскільки мав би ще й вишкіл військовий»), також ураховано дотичність до «Богєми» Л. Лепкого, Ф. Федорціва («Входить до Богєми, не ходить до Юра»). Інтерпретаційною точкою в портреті М. Голубця є факти його творчої біографії. Поема «Мойсей безумний», яку написав, любов до мистецтва й діяльність критика.

М. Рудницький у стрілецькій візії потрактований близьким приятелем, однодумцем, який «Усі наші нещастя прочув і передбачив» (Маски, 1923, 3: 4).

Портрет Р. Купчинського також передано через стрілецький концепт бравого стрільця «Славний з епітафій Ромцьо хлопець ладний, / Колись був із нього вояк шоколадний / Вірші пише красно й цілує масно; / Пальнув раз дурницю – вженився завчасно. / Та панни до нього липнуть, ніби клейстер, / Бо він поет добрий – ще ліпший танцмайстер» (Маски, 1923, 3: 4). Так само організовано гумористичні портрети М. Рудницького (Маски, 1923, 4: 3) та В. Бобинського (Маски, 1923, 4: 3) у виконанні Р. Купчинського. Так, у силуеті В. Бобинського з опертям на назви його творів із журналу «Митуса», наприклад, «Камо?», на монументалізм пейзажів та мотив пошуку дороги обіграно його нову ідеологічну орієнтацію: «Хоч лінь імлі мінлива ляже. / Я йду, спішу землею... Камо?! / Дорогу правди хто покаже?! Червоні?! Синьожовті?! Мамо!!» (Маски, 1923, 4: 3).

Тотожну фіксацію на персоналіях автору «Масок» та портретування за означеним принципом епітафій знайдемо в оригінальній гумористичній жанровій пропозиції – театральній афіші «Новий репертуар українського театру у Львові на 1923/24 р.», яка представляє новий вимір літературної та загалом мистецької критики. У змісті заголовка вистави, в якій задіюється «головний герой», криється його гумористична характеристика, яка поживляє цікавість до написаного. Тут «масківці» рекламують власну групу як «Розбійників» Шіллера, у якій начебто задіяні. За моделлю бравого стрільця представлено публіці О. Бабія (герой «Нещасного кохання» Манька»), Л. Лепкого («Marcowy kawaler» Балудького»), Р. Купчинського («Ох не люби двох», народна п'єса зі співами й танцями») (Маски, 1923, 3: 4).

Таким чином, журнал і його група змістом своєї діяльності виявляли нахил до «естетичного» та «націоналістичного» літературно-ідеологічних напрямів. Суттєво увиразнено на її тлі силуети О. Бабія, Р. Купчинського. Літературні ігри, містифікації, концепт гри, концепція митця як “homo ludens” свідчать на користь виразно естетської позиції. Водночас стрілецьке художнє мислення проявляється в концепції “homo militans”, алюзіями з континууму творчості «Стрілецької Голгофи», парадигмою бравого стрільця. Хоча творчий досвід стрілецьтва, акумульований на сторінках журналу, необхідно потрактувати як колективний, що належить творчій спільноті, поза якою його важко повноцінно сприймати, оскільки він утрачає сенс. З іншого боку, завуалювання актуальних політичних

подій за маскою «мистецтва для мистецтва» давало надію авторському колективу проіснувати довше в умовах постійного цензурного контролю та його юридичних та економічних наслідків.

Висновки. Отже, стрілецька військова когорта в журналі «Маски» (Львів, 1923) у нових політичних умовах II Речі Посполитої намагається реалізувати власні творчі засади та амбіції, пов'язані із цінностями власної поколіннєвої ланки та завданнями Визвольної війни, водночас прагне балансу між “*homo ludens*” та “*homo militans*”. Часопис виконував функцію літературної платформи спільноти для транслявання в інформаційний простір послідовних естетичних маніфестацій. Часопис також широко застосовував практику альтернативних номенів – псевдонімів та криптонімів. У журналі більше реалізувався концепт гри у здійсненні акту літературної творчості. Він стає можливим способом світобачення і світоінтерпретації. Водночас у програмі залишено «націоналістичний літературно-ідеологічний вектор», який у тогочасній Галичині почав оформлюватись. Журнал планує

брати участь у національному фронті боротьби. В журналі стрілецьтво реалізувало спробу поетичної гумористичної епітафії з допомогою творчого тандему «Р. Купчинський – О. Бабій» на основі образу бравого стрільця. У підсумку стрілецька група журналу «Маски» виявила зацікавлення й надала практику так званих «націоналістичного» та «естетичного» літературно-ідеологічних напрямів. Концепт гри, представлення митця як “*homo ludens*”, ігрова комунікація між учасниками, співтворення одного твору кількома авторами, містифікації засвідчують вираження естетської позиції. Концепція “*homo militans*” є центральною у світобаченні військовиків з алюзіями образного світу «Стрілецької Голгофи», концептом «тих, що полягли», мотивом Листопада, також характером бравого стрільця і світоглядними установками стрілецького героя в річищі «трагічного оптимізму». Також ідея «маски», «гри» через ігровий контекст і політичний підтекст сприяла довшому існуванню стрілецького колективу в умовах жорсткої цензури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобинський В. Гість із ночі: Поезія. Проза. Публіцистика. Літературна критика. Переклади. Київ: Дніпро, 1990. 623 с.
2. Будяк: сатирично-гумористичний журнал. Львів, 1921–1923.
3. Голинський М. Про Львівську «Богему». *Український центр*. URL: <http://www.ukrcenter.com/Література/Михайло-Голинський/25833-5/Спогади>.
4. Маски: журнал сатири і гумору. Львів, 1923.
5. Мельник М. Роман Купчинський: літературні обрії та духовні імперативи: монографія. Стрий: Видавничий Дім «Укрпол», 2013. 483 с.
6. Сирота Л. Літературна група «Митуса» (до висвітлення життєвого і творчого шляху її представників). *Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та проблеми створення інформаційного банку даних*. Львів, 1996. С. 263–275.
7. Снітарчук Л. Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості. Львів: НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики, 2001. 240 с.
8. Утриско О. Літературна силуета Олесь Бабія у журналі «Маски». *Українське літературознавство*. Львів, 2010. Вип. 75. С. 232–238.

REFERENCES

1. Bobynskiy V. Hist iz nochi: Poeziia. Proza. Publitsystyka. Literaturna krytyka. Pereklady [Guest from the night: poetry. Prose. Journalism. Literary criticism. Translations]. Kyiv, 1990, 623 p. [In Ukrainian].
2. Budiak: satyrychno-humorystychnyi zhurnal [Budiak: satirical and humorous magazin]. Lviv, 1921–1923 [In Ukrainian].
3. Holynskiy M. Pro Lvivsku «Bohemu» [About Lviv «Bohemia»]. Ukrainskiy tsentr. URL: <http://www.ukrcenter.com/Література/Михайло-Голинський/25833-5/Спогади>.
4. Masky: zhurnal satyry i humoru [Masks: a magazine of satire and humor]. Lviv, 1923 [In Ukrainian].
5. Melnyk M. Roman Kupchynskiy: literaturni obrrii ta dukhovni imperatyvy: monohrafiia [Roman Kupchynskiy: literary horizons and spiritual imperatives: a monograph]. Stryi, 2013, 483 p. [In Ukrainian].
6. Syrota L. Literaturna hrupa «Mytusa» (do vysvitlennia zhyttievoho i tvorchoho shliakhu yii predstavnykiv) [The «Mytusa» literary group: to the coverage of the life and creative path of its rpresentatives]. Ukrainian Handwriting in the holdings of the Lviv Scientific Library named after V. Stefanyk Rukopysna ukrainika u fondakh Lvivskoi naukovoii biblioteki im.V.Stefanyka of the NAS of Ukraine and the problems of creating an information bank. Lviv, 1996, pp. 263–275 [In Ukrainian].
7. Snitsarchuk L. V. Ukrainska satyrychno-humorystychna presa Halychyny 20–30-kh rr. XX st.: istoryko-funktsionalnyi aspekt ta interpretatsiini osoblyvosti [Ukrainian satirical and humorous press in Galicia in the 20-th and the 30-th of the XX century: historical-functional aspect and interpretive features]. Lviv, 2001, 240 p. [In Ukrainian].
8. Utrisko O. Literaturna sylveta Olesia Babiia u zhurnali «Masky» [Oles Babii literary silhouette in «Masky» («The Masks») magazine]. Ukrainian literary criticism. Lviv, 2010, Nr 75, pp. 232–238. [In Ukrainian].